

Utvinning ur alunskiffer Kunskapssammanställning om miljörisker och förslag till skärpning av regelverket SOU 2020:71

Sammanfattning

Sveriges Kommuner och Regioner (SKR)

- understryker vikten av kommunens ställningstagande om mark- och vattenanvändning, särskilt för skyddet av dricksvatten, tillmäts betydelse vid hela prövningsprocessen och inte minst inledningsvis vid beslut om undersökningstillstånd
- är positivt till föreslagna regelskärpningar
- anser att det är angeläget att öka kunskapen om hantering av miljörisker vid utvinning ur alunskiffer
- anser att det är viktigt att krav ställs på lämplighet på den som har för avsikt att bearbeta alunskiffer
- anser att det är bra att påverkan på jord- och skogsbruk utreds särskilt

Förbundets ställningstagande

SKR vill understryka vikten av att kommunens ställningstaganden om befintlig och kommande mark- och vattenanvändning i kommunen så som de uttrycks i översiktsplanen, tillmäts stor betydelse i alla de prövningar som sker av den tilltänkta verksamhetens lämplighet.

Utredningens förslag

SKR är positivt till skärpta skrivningar i minerallagen (1991:45) och mineralförordningen (1992:285). Det är viktigt att kunna utvinna metaller och mineraler ur alunskiffer säkert och miljömässigt hållbart. Det är också angeläget att öka kunskapen om hanteringen av miljörisker i samband med utvinning ur alunskiffer, beakta försiktighetsprinciper samt skärpa skrivningarna i minerallagen och mineralförordningen. Kraven på sökandens lämplighet för att bedriva verksamhet är därför väl avvägda.

Grön omställning och behovet av innovationskritiska metaller och mineraler

SKR delar utredningens bild av att den gröna omställningen kommer att kräva omfattande investeringar i ny teknik, förändrade produktionsprocesser och ökad elektrifiering av samhället. En viktig förutsättning för utveckling av grön teknik är tillgången till innovationskritiska metaller och mineraler. Då den svenska alunskiffern innehåller de flesta av de metallerna och mineralerna som behövs för grön omställning är det angeläget att utvinningen sker rättssäker och miljömässigt hållbart. Det är också viktigt att utveckla kunskapen menar SKR om hur intressanta metaller och mineraler ska kunna återvinnas säkert och miljömässigt hållbart ur sekundära källor så som gruvavfall och annat avfall.

Kunskapssammanställning om miljörisiker

SKR delar utredningen uppfattning om att det finns en oro för de miljörisiker som är förknippade med utvinning ur alunskiffer. Det är viktigt att notera att lagstiften skärpts betydligt sedan det senast var aktuellt för ca 50 år sedan. Utvinning av alunskiffer har specifika miljörisiker då den komplexa sammansättningen gör det svårt att bedöma miljöriskerna och valet av lämpliga skyddsåtgärder. Felaktiga eller otillräckliga skyddsåtgärder kan få digra konsekvenser för vattenkvaliteten och miljön. SKR vill poängtera vikten av att beakta skyddet av dricksvatten i hela processen och inte minst inledningsvis vid beslut om undersökningstillstånd.

Analys av regelverket

SKR håller med om att såväl minerallagen som miljöbalken ställer höga krav på verksamhetsutövaren. Prövningsprocessen är omfattande och noggrann. SKR menar att det är bra att kraven skärps vad gäller lämplighet för den som har för avsikt att bearbeta alunskiffer. Det har tidigare funnits sådana krav i lagstiftningen och det är bra att de återinförs. Brytning av alunskiffer är förenad med betydande miljörisiker. Det är därför angeläget att ställa krav både på teknisk kompetens och på tillräckliga ekonomiska möjligheter att fullfölja den tänkta brytningen. De skärpningar och förtydliganden som föreslås i minerallagen och i mineralförordningen är berättigade.

SKR är positivt till att utredningen föreslår att bergmästaren tidigt i processen ska underrätta Statens jordbruksverk och Skogsstyrelsen om bearbetningen kan medföra väsentlig skada på jord- eller skogsbruket. Likaså anser förbundet att det är bra att det tydligt framkommer i ansökan om undersökningstillstånd och bearbetningskoncession att den berör alunskiffer. Skärpningen i mineralförordningen ger möjlighet att identifiera och följa upp verksamheter enklare än idag.

SKR menar att det är angeläget att SGU ges i uppdrag att upprätta en databas om förekomster av alunskiffer och dess sammansättning och en databas om förekomster av innovationskritiska metaller och mineraler i gruvavfall från alunskiffer.

Samlad konsekvensbedömning

SKR anser att förslagen att uppgifter i ansökan om att verksamhet sker i alunskiffer är bra då det höjer uppmärksamheten hos prövningsmyndighet och berörda aktörer. Det framgår också med tydlighet att det ska bli lättare att följa upp verksamhet som avser alunskiffer.

Det är viktigt menar SKR att höja kunskapsnivån både hos myndigheter och övriga aktörer. Förbundet anser att det är angeläget att minska riskerna för lokala negativa miljöeffekter. SKR är positivt till förslaget om kartläggning och offentliggörande av innehåll i befintligt avfall från alunskiffer då detta förhoppningsvis kommer att öka återanvändning av icke jungfruligt material.

SKR menar att det är angeläget att få till stånd en hållbar utvinning av viktiga innovationskritiska metaller vilket ger positiva effekter på miljön globalt och tryggar försörjningssystemen inom EU.

Sveriges Kommuner och Regioner

Anders Knappe
Ordförande